

3. Корнійчук О.І., Алексієвець В.І. Нормативна база будівництва : навчальний посібник / О.І. Корнійчук, В.І. Алексієвець. Рівне : Волин. обереги, 2019. 136 с.

4. Містобудування та територіальне планування: Наук.-техн. збірник / Відпов. ред. М.М. Осетрін. К., КНУБА, 2009. Вип. 32. 517 с.

5. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2-т. / за заг. ред. О. В. Дзери. Т. 1. К.: Юрінком Інтер, 2019. – 752 с.

6. Про регулювання містобудівної діяльності. Закон України від 17 лютого 2011 року № 3038-VI (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 34, ст. 343). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>

7. Рибак К.О. Містобудівна діяльність як об'єкт адміністративно-правового регулювання : монографія. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2018. –250 с.

8. Угненко Є. Б., Тимченко О. М., Белікова Н. В. Основи організації будівництва та будівельного виробництва: Конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2019. Ч. 1. 81 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-395-1-96>

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАБОРОНИ ПРОВЕДЕННЯ МИРНИХ ЗБОРІВ, МІТИНГІВ, ПОХОДІВ І ДЕМОНСТРАЦІЙ ЯК ЗАХОДУ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Стефанчишен Роман Володимирович

доктор філософії в галузі права

Одним із заходів обмежувального характеру, що може бути реалізованим в умовах правового режиму воєнного стану, є заборона проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів. Право проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів є громадянським правом людини та є невідчужуваним, невід'ємним та непорушним (за винятком розумних обмежень, що можуть бути реалізовані в демократичному суспільстві) згідно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення ч. 1 ст. 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання) від 19 квітня 2001 року № 4-рп/2001 [1]. Для належного забезпечення

законності в державі та дотримання прав людини і громадянина цей обмежувальний захід має бути застосований в конкретних межах. Відповідно, здійснення його доктринальної характеристики є актуальним та своєчасним.

Нормативним підґрунтям проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій є ст. 39 Конституції України, відповідно до положень якої громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування [2]. Специфічним є те, що на рівні чинного законодавства відсутні визначення даних форм громадської активності громадян, що не дає змогу розрізнити їх між собою. Статутом патрульно-постової служби міліції України (який наразі втратив чинність) було надано визначення та перелік масових заходів, що можуть бути проведені громадянами, серед яких: а) збори визначалися як невелике зібрання громадян в громадському або іншому місці, обумовлена потребою обговорення різних політичних, соціальних, економічних, культурних та інших проблем; б) мітингом розуміються масові збори щодо політичних питань, що відбуваються на вулицях, майданах, стадіонах, парках та супроводжуються промовами, лозунгами, закличками; в) демонстрацією є скупчення громадян, що має на меті висловлення громадсько-політичних настроїв, зокрема протесту; г) похід розуміють як демонстрацію чи мітинг, але меншою динамікою та відсутністю мітингово-демонстраційної атрибутики [3].

Порівняння перелічених форм громадської участі дає змогу констатувати, що всі вони стосуються іншого права особа – вільного вираження своїх поглядів та переконань. У Рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання) від 19 квітня 2001 року № 4-рп/2001, Судом констатовано, що проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших є конституційною гарантією права громадянина на свободу свого світогляду і віросповідання, думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір, права на вільний розвиток своєї особистості тощо [4]. Поруч з цим, проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, згідно частини 2 статті 39 Конституції України, може бути обмежені судом в інтересах національної безпеки та громадського порядку – з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для

охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей. Окрім даної статті, відповідно до ч. 2 ст. 64 Основного Закону, окремі обмеження права на свободу мирних зібрань також застосовуються в умовах правового режиму воєнного стану [2].

Законодавцем не прийнято окремого нормативно-правового акту або універсального порядку, яким було б регламентовано обмеження свободи проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій. Натомість, пункт 8 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» передбачає, що військовому командуванню разом із військовими адміністраціями надається право самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану, такий захід правового режиму воєнного стану як заборона проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів [5].

Тобто, суб'єктами реалізації даного втручального заходу як заборона мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів є:

а) військове командування. Законом України «Про правовий режим воєнного стану», передбачено вичерпний перелік посад осіб, що належать до військового командування, а саме: Головнокомандувач Збройних Сил України, Командувач об'єднаних сил Збройних Сил України, командувачі видів та окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, командувачі (начальники) органів військового управління, командири з'єднань, військових частин Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань [5]; б) військові адміністрації; в) інші органи, які можуть брати участь у прийнятті рішення стосовно заборони мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів, серед яких: органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування.

Як вже зверталось увага, законодавцем не прийнято порядку, яким було б регламентовано обмеження свободи проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій на час запровадження правового режиму. Натомість на території окремих областей було прийнято порядки щодо проведення масових заходів в умовах правового режиму воєнного стану. Так, наприклад, на території Кіровоградської області затверджено Розпорядження Начальника Кіровоградської обласної військової адміністрації № 396-р від 08 червня 2022 року «Про

проведення заходів на території Кіровоградської області в умовах воєнного стану».

Даним нормативно-правовим актом передбачено особливості реалізації громадської активності в умовах воєнного стану та визначено процедуру повідомлення про проведення даних видів громадської активності. Відповідно до п. 1 Розпорядження, в умовах воєнного стану реалізація мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій на території Кіровоградської області можлива виключно за умови письмового погодження таких заходів за п'ять робочих днів до дня їх проведення з виконавчими комітетами міських, селищних та сільських рад. Дані органи після отримання даного повідомлення, забезпечують інформування Кіровоградської обласної військової адміністрації про ціль заходів, їх дату та місце проведення та кількість учасників.

Особливо цікавим аспектом є обмеження кількості учасників мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, що не має перевищувати максимальну кількість осіб, які можуть сховатися у найближчу захисну споруду, що знаходиться у прямій доступності до місця проведення заходу та яка була погоджена з органами місцевого самоврядування. Особи, що здійснюють організацію мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій несуть відповідальність за безпеку присутніх та забезпечують: 1) негайне припинення проведення масового заходу, у випадку оголошення сигналу «Повітряна тривога», сповіщення учасників про це та організують евакуацію та повідомляють громадян про місце знаходження найближчої захисної споруди цивільного захисту; 2) реалізацію громадського порядку учасниками мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій; 3) наявність засобів першої медичної допомоги [6].

Таким чином, доцільним є прийняття уніфікованого нормативно-правового акту загальнодержавного значення «Про особливості проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій в період дії правового режиму воєнного стану», який би регулював суспільні відносини в означеній сфері та встановлював би механізми забезпечення прав громадян в особливий період. Проаналізовано сучасний стан правового регулювання та правозастосування окремих заходів правового режиму воєнного стану, що мають втручальний характер: а) примусове відчуження майна, що перебуває у приватній або комунальній власності, зокрема об'єкти фонду захисних споруд цивільного захисту, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка; б) заборону проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів.

Література:

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання) від 19 квітня 2001 року № 4-рп/2001. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/437-pravo-na-myrni-zibrannya>

2. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80/conv#Text>

3. Про затвердження Статуту патрульно-постової служби міліції України: Наказ МВС України від 28.07.1994 року № 404. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0213-94#Text>

4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання) від 19 квітня 2001 року № 4-рп/2001. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/437-pravo-na-myrni-zibrannya>

5. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

6. Про проведення заходів на території Кіровоградської області в умовах воєнного стану: Розпорядженням Начальника Кіровоградської обласної військової адміністрації від 08 червня 2022 року № 396-р. URL: https://drive.google.com/file/d/1k8vFp8Na5wU-t6stFzXDToxrRP_OgaLVb/view